

STORTINGET

Representantforslag 7 S

(2024–2025)

fra stortingsrepresentantene Mudassar Kapur, Tage Pettersen, Margret Hagerup, Aase Marthe J. Hørrigmo og Mari Holm Lønseth

Dokument 8:7 S (2024–2025)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Mudassar Kapur, Tage Pettersen, Margret Hagerup, Aase Marthe J. Hørrigmo og Mari Holm Lønseth om en forsterket kamp mot ungdomskriminalitet

Til Stortinget

Bakgrunn

Norge skal være et trygt land. Ungdomskriminaliteten blir stadig mer alvorlig, spesielt i storbyene. De kriminelle blir mer voldelige, yngre og mer organiserte. Forslagsstillerne viser til at Høyre har advart mot denne utviklingen i årevis. Mens varsellampene har blinket, har regjeringen Støre ventet og sett. Vipps-ran, grovere vold, vinnings- og narkotikakriminalitet blir mer utbredt. Kriminalitetsbildet blant barn og unge blir stadig mer komplekst. Dette er en utvikling som krever bedre forebygging, tydeligere kontroll og raskere og strengere reaksjoner.

Statistikk fra politiet viser at det er rundt 200 svært aktive unge lovbrøyttere på landsbasis som begår gjentatt kriminalitet. Dette viser at det er en svært liten andel ungdommer som begår denne type alvorlig kriminalitet. Det trengs særlige tiltak for å unngå at unge kommer inn i en kriminell løpebane, og tiltak for å hjelpe unge ut av en kriminell løpebane. For de unge som begår denne gjentatte kriminaliteten, trengs en tydelig kontroll og rask reaksjon.

I Nasjonal trusselvurdering fra 2024 slår Kripos fast at organisert kriminalitet representerer en betydelig trussel for Norge. Ungdomskriminalitet og organisert

kriminalitet henger ofte sammen. For eksempel bruker svenske kriminelle nettverk barn og unge til å utføre kriminalitet for seg.

Samtidig har politidekningen under regjeringen Støre gått ned. Regjeringen har valgt å bruke ressurser på å gjenåpne politikontorer som politiet selv ikke har bedt om. Resultatet er færre politiårsverk i møte med en farligere hverdag.

Tiltak mot ungdoms- og gjengkriminalitet var en viktig prioritet gjennom Høyres periode i regjering. Blant annet la regjeringen Solberg frem Meld. St. 34 (2020–2021) Sammen mot barne-, ungdoms- og gjengkriminalitet. I meldingen fremmet den daværende regjeringen flere tiltak for å forebygge at barn og unge rekrutteres til kriminalitet. Denne stortingsmeldingen valgte regjeringen Støre å trekke fra behandling i Stortinget. Regjeringen Støre har foreløpig ikke lyktes med å fremme tiltak for å møte utviklingen i ungdoms- og gjengkriminaliteten.

Mer alvorlig ungdomskriminalitet må angripes med tiltak fra flere hold. Forslagsstillerne mener det særlig er tre hovedområder som det må rettes en særlig innsats mot:

- Forebyggende arbeid
- Effektivt politiarbeid
- Raske, følbare og virkningsfulle reaksjoner

Forebyggende arbeid

Det viktigste arbeidet for å unngå voksende ungdomskriminalitet er forebygging.

Ungdom som begår kriminalitet, har ofte dårligere oppvekstvilkår enn andre. Mange av ungdommene som begår kriminalitet, har én eller flere risikofaktorer som

gjør dem mer utsatte for å bli rekruttert inn i kriminalitet. Det kan for eksempel være at foreldrene har kriminell bakgrunn, at de lever i vedvarende lavinntekt, har svake skoleprestasjoner, er dårlig integrert, i mindre grad deltar i fritidsaktiviteter, er utsatt for vold i hjemmet eller er i kontakt med barnevernet. For dem som begår gjentatt kriminalitet, er det en tydeligere opphopning av levekårsproblemer, og det er en særlig bekymring for barn og unge som begynner å begå lovbrudd tidlig. Dårlige oppvekstvilkår er aldri en unnskyldning for å begå kriminalitet. Samtidig viser det at dersom samfunnet lykkes med å legge til rette for bedre oppvekstvilkår, vil man kunne forebygge at unge havner inn i en kriminell løpebane.

Tidlig innsats, tett oppfølging av den enkelte elev og bedre opplæring i grunnleggende ferdigheter som lesing, skriving og regning er de viktigste verktøyene for å forhindre frafall i skolen og påfølgende utenforskap. Her er tiltak som muligheten til fritidsaktiviteter og sommerjobb viktig. Slike tiltak kan bidra til å skape mening, selvstendighet og inntekt.

Denne utfordringen kan løses med forebyggende tiltak fra skolen, Nav og kommunen. Taushetsplikt mellom ulike deler av kommunen og politiet hindrer godt forebyggende arbeid. Kommuner og fylkeskommuner må kunne dele informasjon om elever som går fra ungdomsskoler til videregående skoler. Det er eksempler på at dagens regelverk fører til at det ikke er mulig å overføre informasjon mellom ungdomsskoler og videregående skoler om ungdom i risikosonen for å begå kriminalitet, eller informasjon om elever som har vært i langvarig konflikt. Forslagsstillerne mener taushetsplikten ikke kan hindre at informasjon om slike forhold deles mellom ungdomsskoler og videregående skoler.

Flere unge, særlig i levekårsutsatte områder, bør få muligheten til kvelds åpne skoler og fritidsaktiviteter. Alle skal ha mulighet til å delta på fritidsaktiviteter uavhengig av foreldrenes økonomi. Det å ha en jobb å gå til er viktig for å forhindre sosialt og økonomisk utenforskap. Derfor bør gode inkluderingsforsøk skaleres opp, flere sosiale entreprenører må få bidra gjennom innovative innkjøp og ventetid for tilbud om arbeidsmarkeds-tiltak fra Nav må reduseres.

Effektivt politiarbeid

I møte med kriminalitet utført av barn og ungdom må politiet ha nødvendige verktøy. Dette handler både om å verne samfunnet mot ny kriminalitet, og om å forebygge at barn og unge blir rekruttert inn i kriminalitet.

Sett i sammenheng med det forebyggende arbeidet, er det viktig at politiet får muligheten til å pålegge mindreårige og foreldre å møte politiet for å forebygge ytterligere lovbrudd også i tilfeller hvor et lovbrudd ikke allerede er begått. Politiet gjennomfører i dag bekymringssamtaler, men disse gjennomføres basert på frivillighet.

Politiet trenger nok ressurser og mannskap til å iverksette nødvendige tiltak der de trengs. Det bør åpnes for økt bruk av omvendt voldsalarm for kjente kriminelle og for å sikre at oppholdsforbud blir respektert. Gjengkriminelle bør ilegges omvendt voldsalarm for å forhindre at de oppholder seg i utsatte soner med for eksempel våpen og narkotikasalgsalg. I forlengelse av slike tiltak er det også nødvendig med hjemler som gir mulighet til idømmelse av forbud mot opphold i bestemte områder i bestemte tidsrom for den som dømmes for gjengrelatert kriminalitet. Dette kan bidra til å trygge utsatte soner.

I Oslo politidistrikt var det i 2023 samlet flere anmeldelser av fysisk vold eller ran med skytevåpen enn i noen av de foregående årene hvor dette ble registrert, altså siden 2019. Skytevåpen var involvert i totalt 40 ransanmeldelser i 2023, nærmest en dobling fra 2022 og det høyeste antallet siden målingen startet i 2019. Det var i Oslo i 2023 en markant økning i antall volds- og ransanmeldelser med stikkvåpen fra 2022. Med unntak av 2020 var 2023 året med flest slike anmeldelser siden 2019. Denne type omfang og våpenbruk gjør noen områder utrygge, og det trengs derfor en kraftig skjerpelse av straffenivået for ulovlig våpenbesittelse.

I områder med mye kriminalitet kan det være relevant med permanent områdebevæpning. Områdebevæpningen kan være en utvidelse av punktbevæpningen, og eksempelvis være avgrenset til bydeler eller geografiske driftsenheter. Områdebevæpningen kan fungere som et prøveprosjekt for mulige lignende tiltak i andre deler av landet.

Det er særlig viktig at politiet har adgang til å ilegge multikriminelle gjengmedlemmer oppholdsforbud raskt. Forslagsstillerne mener det bør bli enklere å pålegge slike kjente kriminelle oppholdsforbud med fotlenke i områder hvor barn og unge oppholder seg, eller i områder der det er risiko for å rekruttere unge til kriminalitet.

Raske, følbare og virkningsfulle reaksjoner

Når unge begår kriminalitet, må det få en reaksjon fra storsamfunnet. Reaksjonen må komme raskt, slik at unge ikke rekker å begå mer kriminalitet, og den må være konsekvent. Målet med reaksjonen må være å få unge ut av kriminalitet.

Forslagsstillerne mener samarbeidet mellom politiet, domstol, konfliktråd og kriminalomsorgen må bedres og systematiseres for å sikre at unge som begår kriminalitet, raskt blir dømt og får gjennomført sin straff.

Et godt ettervern er også avgjørende. Barn og unge som begår eller som er på vei inn i kriminalitet, trenger tett oppfølging. Derfor kan tiltak som én-til-én-oppfølging for særlig utsatt ungdom med daglig oppfølging, være aktuelt. Etter en ordning i Danmark følges blant annet ungdommen til skole og fritidsaktiviteter. Derfor ønsker forslags-

stillerne én-til-én-oppfølging av unge i faresonen gjennom flere kommunale samarbeidsprosjekter.

Vold og tvang av ydmykende karakter har ikke et tilstrekkelig strafferettslig vern i dag, selv om dette er straffverdig og skjer i et for stort omfang i tilknytning til ungdoms- og gjengkriminalitet. Unge filmer mens de utsetter andre eller tvinger andre til å utsette seg selv for ydmykende handlinger. Spredning av slike videoer i for eksempel sosiale medier får store konsekvenser for den enkelte fornærmede. Samtidig er ikke lovverket tilstrekkelig klart på at storsamfunnet ikke aksepterer denne formen for vold og tvang.

Ungdoms- og gjengkriminalitet henger ofte sammen. Svenske kriminelle nettverk bruker barn og unge til å utføre kriminalitet for seg, og det er kjent at kriminelle nettverk aktivt forsøker å rekruttere barn. Utnyttelse av barn og unge til ulovlig virksomhet må derfor kriminaliseres. Lovverket bør gjøre det straffbart å ansette, betale, instruere, overlevere eiendeler til eller på annen måte involvere noen som er under 18 år, i kriminell virksomhet.

Kriminelle nettverk opererer på tvers av landegrenser. Det er eksempler på utlendinger som reiser til Norge med formål om å bedrive kriminalitet. Forslagsstillerne mener personer som kommer til Norge med mål om å bedrive kriminalitet, må bortvises eller utvises raskere, gjerne før kriminaliteten er begått. Utlendinger som er straffet, eller hvor det er sannsynlig at de vil begå straffbare handlinger i Norge, kan bortvises. Det har tidligere vært en nedgang i uttransporteringen av bortviste og utviste.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

1. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å innføre adgang til å pålegge gjengkriminelle omvendt voldsalarm.
2. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å utvide påtalemyndighetens mulighet til å ilegge multikriminelle gjengmedlemmer oppholdsforbud uten domstolsbehandling.
3. Stortinget ber regjeringen legge til rette for å innføre permanent områdebevæpning i utsatte områder.
4. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å sikre politiet hjemmel til å benytte fotlenke på personer som er ilagt oppholdsforbud.
5. Stortinget ber regjeringen legge til rette for kvelds-åpne skoler og fritidsaktiviteter, særlig rettet mot barn og unge i lavinntektsfamilier og i levekårsutsatte områder.
6. Stortinget ber regjeringen fjerne hindre i taushetsplikten som gjør at informasjon ikke kan utveksles mellom politi, kommune, fylkeskommune, skole og barnevern om unge i risikozonen for kriminalitet.
7. Stortinget ber regjeringen sørge for én-til-én-oppfølging av unge i faresonen for kriminalitet gjennom flere kommunale samarbeidsprosjekter.
8. Stortinget ber regjeringen legge frem forslag til lovendringer som sikrer politiet hjemmel til å pålegge mindreamige og foreldre å møte politiet før lovbrudd blir begått.
9. Stortinget ber regjeringen legge frem forslag til lovendringer som hjemler idømmelse av oppholdsforbud i bestemte områder i bestemte tidsrom for den som dømmes for gjengrelatert kriminalitet.
10. Stortinget ber regjeringen utrede nødvendige lovendringsforslag for å innføre visitasjonssoner for våpenkontroll.
11. Stortinget ber regjeringen fremme nødvendige lovendringsforslag for å sikre at vold og tvang av særlig ydmykende karakter straffes.
12. Stortinget ber regjeringen fremme nødvendige lovendringsforslag for å sikre at straffene for flere straffbare forhold begått samtidig økes.
13. Stortinget ber regjeringen fremme nødvendige lovendringsforslag for å sikre en kraftig skjerpelse av straffnivået for ulovlig våpenbesittelse.
14. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å kriminalisere utnyttelse av barn og unge til ulovlig virksomhet. Lovverket bør gjøre det straffbart å ansette, betale, instruere, overlevere eiendeler til eller på annen måte involvere noen som er under 18 år, i kriminell virksomhet.
15. Stortinget ber regjeringen sikre at utlendinger som har begått eller som det er grunn til å tro at vil komme til å begå kriminalitet, bortvises eller utvises fra landet raskere.

4. oktober 2024

Mudassar Kapur

Tage Pettersen

Margret Hagerup

Aase Marthe J. Hørrigmo

Mari Holm Lønseth

